

אמרו חז"ל (בכורות ו): וחלב טהור מנא לן דשרי וכו' ושקלינן וטרינן התם ויילף לה מכתבי ארץ זבת חלב ודבש.

דאמרו ולא יאכל את בשרו גבי שור הנסקל דהויא נבילה, והקשו דינמא דהויא בן פקועה, הרי לך דיכול להיות דקרא קאי בבן פקועה, וה"ל גבי אברהם דאולי היה בן פקועה ומותר חלב ידידה ולכן לא הביא ראייה מאברהם.

הא דבעינן קרא להתייר

ובגוף טעם הדבר דבעינן קרא להתייר, דמהיכי תיתי לאסור, איתא התם בגמ' ב' טעמים, א' כיון דחלב דם הוא וכדאמרין (שם) הדם נעכר ונעשה חלב, הו"א דיהא אסור כדס קמ"ל קרא דשרי, דלא נחשב תו לדם, ב' דכיון דחלב הוא מנוף בהמה הרי הוא כאבר מן החי, וסלקא אדעתין דאסור לכך קמ"ל קרא דלא מיחשב כאבר מן החי.

קושיית הראשונים- הא דלא ילפינן מאברהם

והקשו הראשונים דהא מקרא מלא דבר הכתוב (פר' וירא) ויקח חמאה וחלב וכו' וקיים אברהם אבינו כל התורה (קידושין) וע"כ מזה שנתן למלאכים לאכול אין לך ראייה גדולה מזו דחלב שרי.

א- תי' הטיטה מקובצת

בשיטמ"ק (בכורות שם) תי- דהיה אברהם אבינו סובר דבני נח הם ולא נאסר להם, ולא נצטוו על זה דהא לאו מו' מצוות בני נח הוא, והוסיף לציין דברי הירושלמי דאיתא התם כשבקשו מלאכי השבת לקבל התורה אמר להם הקב"ה אין אתם ראויין לקבלה, תינוק שבא מבית ספר מביאין לו חלב ואוכל, וכשמביאין לו בשר נוטל ידיו ורוק אז אוכל, ואתם אכלתם בשר וחלב (ולקמן נאריך בדברי ירושלמי אל).

ב- תי' המהרי"ט אלגאזי

והמהרי"ט אלגאזי (שם) תי- דמה"ט לא הביאו ראייה מקרא דאברהם אבינו, דלטעם הא' דאיסור חלב משום דם הוא, ליכא להביא ראייה מהא שנתן להם דהא לבני נח לא נאסר דם ולכן הביא להם, ורק אז נימא כטעם הב' דאיסור חלב הוא משום אבר מן החי דזה נאסר אף לבני נח, ועכ"ל נתן להם הרי מהכא דחלב שרי.

ולכן כיון דפירכת הגמ' וחלב מנ"ל דשרי סתמא הוא, הרי דקאי על ב' הטעמים, הן על טעם דהו"א דחישב כדם, והן על טעם דהו"א דמיחשב כאבר מן החי, ולטעם דדם ליכא ראייה מאברהם אבינו וכנ"ל לכך לא הביא ראייה מאברהם אבינו.

ג- תי' היד דוד

וביד דוד תירץ- עפ"מ"ש השער המלך (הל' איסורי מזבח פ"ג ה"א) דיש לומר דקרא איירי בבן פקועה, וכי היכי דאמרו התוס' (ב"ק מא.) בהא

"רמיא דאורייתא"

במגילת רות "שולם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אלוקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו.

א- יובן בהקדם ביאור דברי המדרש על האי קרא אמר ר' חסא תחת אשר באת לחסות וצ"ב מה הוסיף יותר ממה שכתוב בקרא, אלא שיש לבאר עפ"י מה שכתב הרשב"א בטעמא דמילתא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דהמצוה הוא אות על אחדותו יתברך, ואי היה נוטל שכר על המצוה הרי הוא כנוטל שכר להעיד דקיי"ל (ח"מ סי' כ"ח) דאסור לקחת שכר, אולם פסקינן התם דבכה"ג שרוצים שיראה עתה העדות מותר לו לקחת שכר, דדוקא היכא שכבר ראה העדות ועובר על ואם לא יגיד אסור לו לקחת שכר.

ובזה יובן דגו שבא להתגיייר, שמעתה רוצה לבוא לראות העדות והאות מותר לו לקחת שכר, והו"ו "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה" ואפי' בעוה"ז ואם תאמר הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לכך קאמר "תחת אשר באת לחסות", דכיון דעתה הוא באה, הו"א כרוצה לראות עתה העדות, ומותר לה לקחת שכר. (ים התלמוד)

ב- פירש הגאון בעל ההפלאה דעל אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), והיינו טעמא דכל חפצין לא ישוה בה, מ"מ לפעמים אדם קובע לעצמו שכר מצוותיו, ה"א כיצד? אדם הרגיל במצוה מסוימת וביטל אותה בגלל הפסד ממוני, גילה דעתו שהמצוה אינה שוה בעיניו כסכום זה, שאלמלא כן לא היה דוחק אותו, ובוה קבע לו שכר מצוותיו, ומש"א רות עזבה את בית אביה ואמה וכל טוב שהיה בידה כדי להתדבק בהקב"ה הרי שמגיע לה שרה בשלימות, וזהו דאמר לה "ישלם ה' פעלך", והיינו לפי מה שפעלת שעזבת הכל כדי לידבק בישראל, ולכן "ותהי משכורתך שלימה". (הת"ס)

ג- יש לרמז בוה גודל מעלת קבלת התורה ביום שבועות, משל למה"ד לרופא שצויה לבשל לחולה רוטב מכל מיני בשר אשר עולה לך עצום, ומכוח הטמנונית מכל מיני הבשר יעלה ארוכה ומרפא לחולה, כן הדבר שבכל החגים שנצטווין רק לחלק מהמצוות כגון מצה ולולב וכיוצא, מש"א"כ שבועות שיש בה כל השמנוניות של כל המצוות לא תחסר כל בה, וזהו דאמר ליה "ותהי משכורתך שלימה" והטעם ש"באת עתה לחסות תחת כנפיו" והיינו בחג השבועות. (תפארת שלמה)

ד- יש לומר דלרמז בא דאף דקיי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם כבר כתבו (יעו' מדרש"א ונועמ"ג) דבכה"ג שמוסיף האדם מדלילה כמה שאינו חייב ומביא עצמו לדי חייב כדי לקיים מצוותו בוה איכא שכר אף בהאי עלמא, ולזה כוון באומרו לה "ותהי משכורתך שלימה", והיינו אף בעוה"ז, וכו"ת הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לכך קאמר לה "אשר באת לחסות" וכו', והיינו שהביא עצמה לדי חייב על אף שאינה מצויה כלל. (באר מנחם)

ה- עוד יש לפרש עפ"י מאי דמיתאמרא משמיה דהרה"ק רבי זושא מאיפוילי זיעוב"א שהוא אינו מבקש עון, כי עצם עבודת הבורא היא הגן עדן הגדול, וזהו דאמר ליה "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה", ומהו השכר, לכך אמר "אשר בא לחסות תחת כנפיו" שזה גופא השכר. (שפת אמת)

מדור זה נדבט מוקירי רבנן פתח דוד עזרו ה"ו דוד מלכא ה"ו להצלחת העסק וסיעתא דשמיא

מדור זה נדבט מוקירי רבנן שלמה נחמני ה"ו להצלחה וסיעתא דשמיא

חמדת התורה
ביאור היאך קנו ישראל את התורה

א- הא דקנו התורה אף דהוי דבר שאין לו קצבה תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב.. ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל- יש לפרש עפ"מ שחקרו מפרשי התורה (יעו' בשדי ממו מדע ד' אות ח' שהביא חקירה זו משם ספר ברכת מועדיך לחיים) דהא כיון דהתורה ארוכה מדה ורחבה מניי וס' ואין לה קצבה היאך זכו בה ישראל והא פסקינן (ח"מ סי' ס') כדברי הרמב"ם דאין אדם מתחייב בדבר שאינו קצוב, אלא דיש לומר לפי מה שכתב בספר נחלת בנימין (מצוה כ"ט) דאם המקנה הוא מלך, חל ואפי' בדבר שאין לו קצבה, ולכן ישראל שנקנה להם התורה ע"י הקב"ה זכו בה.

ולפי מה שכתב בלחם רב (סי' ק"י) דכוח הרבים אלים וזוכה אף בדבר שאין לו קצבה לכך כיון דהוי כל ישראל במתן תורה הויא חייב גמור אף דבר שאין לו קצבה, וזהו "תורה צוה לנו משה מורשה" הוא לכל ישראל והטעם דנקנית התורה, א- ויהי "בישורון מלך" דהמלך הקנה זאת וקני אף דבר שאין לו קצבה, ב- "יחד שבטי ישראל" דהויא רבים וקני אף דבר שאין לו קצבה. (מחמדי התורה)

ב- הא דקנו התורה אף דהויא דינא דבר מצרא

ודכו"ע בשבת נתנה תורה (שבת פו:)- יעו' בניי יששכר (מאמר מעלת התורה אות כ"ג) שהביא משמיה דהחיד"א טענת המלאכים תנה הודך על השמים הוא, דכיון דילפינן דינא דבר מצרא מקרא דועשית הישר והטוב (כב"מ), והרי הם מצרנים להתורה וזהו תנה הודך על השמים, אולם למאי דאמרין התם דבן אצל אב לא שייכא דינא דבר מצרא יובן דישאל בניס למקום ולית בהו דינא דבר מצרא.

ולמאי דכתב עוד הבני' (במאמרי מעלות השבת אות ו') דמהשבת מוכח דלישראל דין בניס להם, דהא גוי ששבת חייב מיתה דהויא שרביטו של מלך ורק לישראל דהויא בניו נתן להם את השבת, ובוה יובן ד"מ"ט נתן להם התורה דווקא בשבת, שאלה תקשה מדינא

ד- תי' גוסף שלא למדו מאברהם

עוד יש לתרץ- דיש לומר דלקח ממנו החלב אחרי השחיטה, ולא הויא אבר מן החי ולכן שרי, אולם ליכא מכאן ראייה דחלב של בהמה חיה מותר ולכן לא הביא ראייה מאברהם דשרי. (מחמדי התורה)

ה- עוד תי' להא שלא הביאו ראייה מאברהם

ועוד יש לתרץ- בדרך דרוש עפ"י מה שכתב המלבי"ם דבן הבקר אשר עשה אברהם פירושו שנוצר עפ"י ספר יצירה, לכן אפשר דכך היה גם בחלב שהביא להם שהיה מספר יצירה, ומפני זההיה יכול להביא להם ולא שייך בו הטעם דאבר מן החי. (ולטעמא דדם נעכר ונעשה חלב נתרץ כתי' האחרים. מחמדי התורה.)

להג"ל טעם אכילת חלב בשבועות

ומה שהביא בשימ"ק דברי הירושלמי שאמר להם הקב"ה למלאכים דאין ראייה לקבל התורה משום שאכלו בשר בחלב, יש לציין דבוה נתנו המפרשים טעם למנהג אכילת חלב בשבועות, דהנה בסוגיא דהתם ילפינן היתר החלב מקרא דארץ זבת חלב ודבש וכנ"ל, ולמאי דאמרין דבני נח נאסר להם אבר מן החי הרי דוק אחרי קבלת התורה הותר להם לישראל החלב מקרא דארץ זבת חלב ודבש, וזכר לזה שממתן תורה הותר לאכול חלב לכך אוכלים בחג השבועות חלב.

להמדרש הג"ל יובן טעם שנתן אברהם מעט מים

ויש לציין בכאן דבר נפלא מה ששמעתי משמיה דכ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א דדברי המדרש הג"ל יתבאר קרא שאמר אברהם למלאכים "ויקח נא מעט מים" דיש להבין דהכל נתן להם ברחבות דווקא מים אמר להם מעט מים, וביאר דלכך נתן להם מעט דאם היה נתון להם הרבה מים היו יכולים לעשות שטיפה ודהחת הפה לאחר שאכלו החלב, ותו לא היה הטענה עליהם שאכלו בשר וחלב לכך נתן להם דווקא "מעט מים".

דבר מצרא, לכך נתן את התורה בשבת סימן לזה דישאל בניס הם ובן אצל אביו לית בהו דינא דבר מצרא.

ובזה יובן כוונת הזמירות בשב"ק "תנו שבה ושירה לקל אשר שבת ברא ולנו בו נתן תורה" והיינו כנ"ל שנתן לנו השבת דווקא בשבת להראותינו בוה דבניו אנו ולית בן דינא דבר מצרא (ליקוט הגרשוני)

ג- עוד בהנ"ל

ועוד יובן, עפ"י מאי דאמרו רז"ל (סנהדרין נו:) שבת ודינין במרה נצטוו, וטעם שנתן מצוות אלו קודם מ"ת, דכיון דאמרו רז"ל כל הדין דין אמת כהלכתו וכן כל השומר שבת כהלכתו נעשה שותף למעשי בראשית, ובוה יסתלק טענת המלאכים לדינא דבר מצרא, דהא פסקינן (ח"מ סי' קע"ה סעי' מ"ט) דשותפין לית בהו דינא דבר מצרא, ולכן דווקא נתן הקב"ה שבת ודינין קודם מ"ת להיותנו בוה שותפין ותו ליכא לטענת בר מצרא.

ואף בזה יובן הזמר דלעיל "תנו שבה ושירה" דעוד קודם מ"ת "ברא לנו השבת" וחייבנו לשמרה ובוה נעשיתם, ועי"ז "ולנו בו נתן תורה" שמעתה שאנו שותפים ליכא דינא דבר מצרא. (מחמדי התורה)

ד- טוב יותר לאדם להתקרב להקב"ה ע"י התורה

באקדמות "מרומם הוא אלאקא בקדמא ובתרייתא צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא"- יש לבאר עפ"י מה דאמרו חז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וצוה מוטב ואם לאו וכו' יזכיר לו יום המיתה, הרי דיש כמה מיני דרכים להתגבר על יצה"ר או בתורה שנקראת ראשית או במיתה שהוא סוף כל האדם, ולכן אמר ה' ראה נתתי לך את החיים ואת המות התורה נקראת חיים או יום המיתה, ומ"מ הורתה לנו התורה "ובחרת בחיים" והיינו בדרך התורה.

וזהו דאמר "מרומם הוא אלאקא" היינו יכול האדם להתרומם לקוב"ה "בקדמא" והיינו התורה שנקראת ראשית, "ובתרייתא" פ"י יום המיתה, "צבי ואתרעי בן" פ"י הקב"ה מבקש מאתנו "ומסר לן אורייתא" דהיינו שנתעלה דרך התורה. (מורי"א- שבועות)